

РЕЦЕНЗІЯ

доктора культурології, доцента, завідувачки кафедри туристичного бізнесу Харківської державної академії культури **Божко Л. Д.** на дисертацію **Савченко В. Г.** «Культурологічні аспекти практик **handmade** як форм декоративно-ужиткового мистецтва» на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності **034 Культурологія**.

Актуальність теми дослідження. У контексті сучасного розвитку декоративно-ужиткового мистецтва набувають актуальності дослідження, спрямовані на осмислення його новітньої форми – практик **handmade**. Саме цій темі присвячена дисертація Савченко В. Г., об'єктом дослідження якої є декоративно-ужиткове мистецтво як соціокультурне явище, а предметом – практика **handmade** як особлива новітня форма реалізації поліструктурності декоративно-ужиткового мистецтва. Слід зазначити: своєчасність дисертаційного дослідження зумовлена, передусім, тим, що питання культурного коду, його створення та передачі (однієї із соціокультурних функцій практики **handmade**), є актуальним в умовах глобалізованого суспільства. Крім того, необхідно відзначити, що в культурологічному дискурсі проблематика декоративно-ужиткового мистецтва взагалі та практики **handmade**, зокрема, не є достатньо представленою.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, результатів та висновків дисертації досягнуто коректністю постановки мети й відповідних їй завдань дослідження, потужною науково-теоретичною базою та достатністю емпіричних даних. Для вирішення завдань дослідження дисертантка використала великий обсяг загальнотеоретичних підходів та доцільно використала культурологічний методологічний апарат для досягнення предмета дослідження та розкриття соціокультурної сутності практики **handmade**.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в концептуалізації практики **handmade** як соціально-культурного явища кінця ХХ – поч. ХХІ ст. Авторка дослідила еволюцію декоративно-ужиткового мистецтва в історичній ретроспективі, охарактеризувала практику **handmade** як новітню форму декоративно-ужиткового мистецтва та визначила умови формування практики **handmade** як соціокультурного явища.

Увага здобувачки сконцентрована на соціокультурних особливостях певних хронотопів, у межах яких здійснювалися принципові зміни в декоративно-ужитковому мистецтві; загострена увага на періоді кін. ХХ – поч. ХХІ ст. Матеріалом культурологічної аналітики є статистичні матеріали пошукової системи Google Trends, відеохостингу YouTube, соціальних

мереж. Здійснений дослідницею аналіз дозволив сформулювати наукове визначення практики handmade, надати її змістовну характеристику як засобу вираження культурних кодів, виокремити соціокультурні функції означеної практики.

Одним з позитивних моментів дослідження є закладений ним потенціал для подальших наукових розвідок, особливо в дискурсі сучасної української культури та регіональних особливостей практики handmade.

Практичне значення дослідження. Наукова концепція і висновки даної розвідки можуть бути підґрунтям для подальшого осягнення науково-теоретичних та науково-методичних питань, пов'язаних з розробкою культурологічного дискурсу сучасного світового й українського декоративно-ужиткового мистецтва. Матеріали дослідження можливо використовувати при практичній реалізації як сучасних арт-проектів, так і при організації та поточній роботі шкіл та гуртків, спрямованих на вивчення історії мистецтва. Крім того, отримані результати можуть бути застосовані при формуванні лекційних матеріалів для таких курсів, як історія та теорія культури, народна художня творчість, культурні індустрії.

Повнота викладеного матеріалу в наукових публікаціях. Аналіз наявних публікацій авторки, зарахованих за темою дисертації, підтверджує, що вони висвітлюють основні концептуальні положення розвідки, відповідають її результатам та висновкам.

Виклад основних результатів дослідження представлено в 6 одноосібних публікаціях, серед яких 3 одноосібні наукові статті в наукових виданнях, що включено до переліку наукових фахових видань України, 3 – тези доповідей на наукових конференціях, що є достатнім та задовільним.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим кваліфікаційним вимогам щодо оформлення.

Структура дисертації є відповідною до мети та завдань дослідження, віддзеркалює її зміст та складається з анотації, вступу, трьох розділів викладення основного тексту, висновків до розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Представлений текст можна охарактеризувати як логічний та послідовний в означенні основних положень та матеріалів та такий, який містить повноту й обґрунтованість висновків. Дослідження відрізняється високим ступенем культурологічної аналітичності.

У вступі обґрунтовано актуальність та своєчасність обраної теми розвідки, наведено її зв'язок з науковими темами та програмами, визначено наукову новизну та практичне значення дисертації.

У першому розділі «Практика handmade як форма декоративно-ужиткового мистецтва: теоретико-методологічні засади вивчення», що складається з трьох підрозділів, з'ясована ступінь розробленості наукової проблеми та висвітлена історична динаміка розвитку наукової думки в царині декоративно-ужиткового мистецтва (п. 1.1. Ретроспектива наукового осмислення декоративно-ужиткового мистецтва), наведено методологію дослідження, у якій головну роль відіграє культурологічний підхід (п. 1.2. Методологічні аспекти культурологічного дослідження практики handmade) та представлений понятійно-категоріальний апарат (п. 1.3 Понятійно-категоріальний апарат).

У результаті аналізу було виявлено, що наукове осмислення декоративно-ужиткового мистецтва в його історичній ретроспективі відбувалося в рамках мистецтвознавчих теорій, що не надавало всебічної картини явища, не відображало його соціокультурної значущості.

У другому розділі «Трансформація декоративно-ужиткового мистецтва у просторово-часовому полі культури», що складається з двох підрозділів, були означені необхідні умови для виникнення мистецтва в суспільстві, підкреслена роль світогляду та розглянуті їх історичні типи (п. 2.1. Виникнення і функціональність декоративно-ужиткового мистецтва). Крім того, авторка приділила увагу історичним хронотопам, у рамках соціокультурних умов яких розглядала розвиток та осмислення декоративно-ужиткового мистецтва.

У п. 2.2. (Інтегральність декоративно-ужиткового мистецтва в новітній період розвитку культури) науковиця акцентує увагу на формуванні нової світоглядної парадигми, під впливом якої трансформується функціональність та орієнтованість декоративно-ужиткового мистецтва та зароджується практика handmade.

У третьому розділі «Особливості функціонування практики handmade у контексті соціокультурного середовища», який складається з трьох підпунктів, дослідниця з'ясовує підґрунтя формування практики handmade, пов'язуючи його з міським способом життя в умовах сучасного європейського локусу, розглядає поняття «стиль життя», «дозвілля» та актуалізує ряд питань щодо особливостей означеної практики (п. 3.1. Соціокультурний і історичний контекст появи практики handmade).

Крім того, авторка торкається питань суспільного й особистісного, самопрезентації, важливих суспільнозначущих питань – екологічного, економічного, психологічного аспектів практики handmade.

У п.3.1 (Структурно-функціональний аналіз практики handmade) здобувачка аргументовано визначає внутрішню структуру практики

handmade, що містить декоративно-ужиткове мистецтво як базову категорію, ремесло та хобі.

У п. 3.3 (Поліваріативність побутування практики handmade в сучасному просторі культури) дослідниця доводить, що поліваріативність побутування практики handmade в сучасному дискурсі зумовлюється двовекторністю її розвитку. Один вектор спрямований на історичність, тобто збереження традиційних ремесел та рукоділь. Другий вектор спрямований на інноваційність, тобто актуалізацію в полі культури видозмінених та осучаснених ремесел, рукоділь та нових творчих практик у рамках декоративно-ужиткового мистецтва.

У загальних висновках представлені основні результати дослідження. Поставлена в даній розвідці мета та завдання були досягнуті та виконані в повному обсязі.

Список використаних джерел містить ґрунтовний перелік наукових праць, присвячених всебічному дослідженню мистецтва загалом та декоративно-ужиткового мистецтва зокрема (214 позицій), які стали науково-теоретичною базою даної розвідки. Ґрунтовні теоретичні праці, присвячені саме осмисленню практики handmade, при аналізі світових наукометричних праць, не були виявлені.

Представлені додатки доповнюють основний текст дисертації та наочно демонструють зміни в традиційному декоративно-ужитковому мистецтві під впливом глобалізованого суспільства.

Таким чином, дисертація Савченко В. Г. «Культурологічні аспекти практик handmade як форм декоративно-ужиткового мистецтва», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, повністю відповідає вимогам МОН щодо кваліфікаційних праць певного рівня, зокрема Наказу Міністерства освіти та науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року №40 (з наступними змінами) та пп. 5-7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.) і може бути допущена до захисту.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Звіт перевірки тексту дисертації на унікальність за допомогою антиплагіатної системи **StrikePlagiarism** засвідчив відсутність плагіату та високий рівень унікальності тексту. Особисте ознайомлення та аналіз тексту підтверджує

відсутність у пропонованому дослідженні порушень принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Представлена дисертація, незважаючи на безперечні переваги, має і певні проблемні моменти, що є неминучим у розвідках новітніх тем.

1. У тексті роботи означається зв'язок практики handmade з повсякденністю. Але достатньої теоретичної розробленості це положення не отримало. Хоча саме повсякденність акумулює в собі просторово-часові, аксіологічні, естетичні, психологічні, гедоністичні параметри побутування цього соціально-культурного явища.

2. Також, розглядаючи декоративно-ужиткове мистецтво, авторка вказує на його творчий компонент. Однак не продовжує подальший аналіз творчої складової стосовно практик handmade. Можна сподіватись, що дослідниця, розробляючи цю наукову проблему в подальшому, вивчатиме вказані аспекти.

3. Доречним було б означити специфіку розвитку практики handmade саме на субстраті української культури.

Загальний висновок. Дисертація Савченко В. Г. «Культурологічні аспекти практик handmade як форм декоративно-ужиткового мистецтва», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, є самостійною, цілісною і завершеною науковою працею, що присвячена актуальній темі дослідження. Виходячи зі змісту дисертації і публікацій здобувачки за обраною темою є всі підстави зробити висновок, що дисертація Савченко В. Г. «Культурологічні аспекти практик handmade як форм декоративно-ужиткового мистецтва» рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія.

Доктор культурології, доцент,
завідувачка кафедри туристичного
бізнесу Харківської державної
академії культури

Любов БОЖКО

